

Leeswijzer internationale doelen binnen het gebiedsproces van agrarisch natuurbeheer

Versie 0.1 16 mei 2014

Inleiding

In deze leeswijzer vindt u een uitgebreidere uitleg over de het gebruik en interpretatie van:

- De internationale doelen biodiversiteit
- Provinciaal afstemmingsdocument
- Viewer met kaarten
- De positie en toepassing van deze kaders/gegevens binnen het gebiedsproces.

Internationale soorten biodiversiteit

Nederland moet voldoen aan de internationale verplichtingen. Deze internationale verplichtingen zijn o.l.v. Marten Meijers (2013) bepaald; uitgewerkt is welke soorten relevant zijn voor het nieuwe stelsel ANLb2016. Dit heeft geresulteerd in een aantal soortenlijsten met Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (EU-relevante soorten) gekoppeld aan de mate van bijdrage van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer 2016 (ANLb2016) voor een duurzame instandhouding van de soorten. Deze lijsten zijn te vinden in de documenten "Internationale doelen biodiversiteit ANLB2016 alle VHR soorten" en "Internationale doelen biodiversiteit ANlb soorten ongunstige staat van instandhouding" met een tekstuele toelichting in het document "Internationale doelen biodiversiteit". Dit zijn de soorten waarover richting Brussel gerapporteerd moet worden.

Provinciaal afstemmingsdocument

Aan deze opgestelde soortenlijst met Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (EU-relevante soorten) hebben de provincies nog soorten toegevoegd. Tijdens de expert-meeting van 4 februari is voor een groot deel van deze soorten het belang van ANLb2016 voor een duurzame instandhouding besproken. Dit is alleen gedaan voor soorten met een ongunstige staat van instandhouding uit de lijsten met internationale doelen biodiversiteit. Hiertoe zijn de soorten afkomstig uit verschillende soortgroepen ingedeeld in drie categorieën:

1. *Gering belang (categorie 1)*
Agrarisch natuurbeheer is van gering belang voor het duurzaam voortbestaan van de soort, bijvoorbeeld omdat de soort zeer talrijk is en ook veelvuldig buiten agrarisch gebied voorkomt. Ook kan het zijn dat de soort in Nederland juist zeer sporadisch voorkomt.
2. *Van belang (categorie 2)*
Agrarisch natuurbeheer is van belang voor het duurzaam voortbestaan van de soort. Echter, de soort is vrij zeldzaam of lokaal voorkomend en/of heeft ook een aanmerkelijk deel van zijn verspreiding binnen de EHS of in stedelijk gebied.

3. *Essentieel (categorie 3)*

Agrarisch natuurbeheer is essentieel voor het duurzaam voortbestaan van de soort. De soort heeft een groot deel van zijn verspreiding in agrarisch gebied en de soort is in zekere mate van agrarisch (natuur)beheer afhankelijk.

Op de gebruikte soortenlijst met EU-relevante soorten staan in totaal 318 soorten met een verschillende beschermingsstatus. Sommige vogelsoorten komen meerdere keren in de lijst voor, namelijk zowel als broedvogel als niet-broedvogel. Dit resulteert in een totaal van 267 unieke soorten. Omdat veel soorten vogels in het broedseizoen en buiten het broedseizoen zeer verschillende habitats gebruiken, en zich als het ware als twee aparte soorten gedragen, worden broedvogels en niet-broedvogels als verschillende groepen beschouwd.

Er zijn vervolgens vier agrarische leefgebieden uitgewerkt/onderscheiden:

1. Weidefauna / open grasland
2. Akkerfauna / open akker
3. Droge dooradering
4. Natte dooradering

Deze leefgebieden kunnen overlappen (en doen dat in veel gevallen ook).

Alle relevante soorten werden vervolgens ingedeeld in een of meerdere van deze vier leefgebieden: (1) Weidefauna / open grasland, (2) Akkerfauna / open akkerland, (3) Natte dooradering bestaand uit moeras, poelen en sloten, (4) Droge dooradering bestaand uit bos, struweel en houtwallen.

In het document "Provinciaal afstemmingsdocument" zijn bovenstaande uitwerkingen in een overzicht weergegeven.

Inhoud van het document "Provinciaal afstemmingsdocument"

- Overzicht van deze internationale soortenlijst aangevuld met provinciale soorten
- In welke leefgebieden de soorten voorkomen
- Bijdrage van agrarisch natuurbeheer aan de duurzame instandhouding van de soorten
- Per provincie aangeduid, op welke soorten zij gaan inzetten

Het doel van het document is tweeledig:

Ten eerste de provincies te informeren over: de internationale soorten en provinciale soorten, mate van bijdrage van agrarisch natuurbeheer aan duurzaam voortbestaan soorten, koppeling met de leefgebieden.

Ten tweede een overzicht te hebben welke provincie inzet op welke soorten. Dit geeft ook inzicht in de soorten waar niet op ingezet gaat worden. Wanneer dit het geval is, moeten provincies gezamenlijk bekijken hoe en waar wel ingezet gaat worden op deze soorten. Het document geeft aan met welke doelen de provincies nu het gebiedsproces ingaan. Het is goed dit document gedurende het gebiedsproces met provincies onderling af te stemmen.

Op basis van de resultaten van de expert-meeting van 4 februari 2014 en het overzicht EU-relevante soorten (Meijers, EZ 2013) worden op dit moment

beschrijvingen gemaakt van de verschillende leefgebieden en worden lijsten met condities en maatregelen opgesteld voor elk leefgebied. Het uitgangspunt hierbij is dat maatregelen geschikt zijn voor (vrijwel) alle categorie 2 en 3 soorten in de leefgebieden.

Deze indeling van relevante soorten in leefgebieden vormt de basis voor de kaarten voor de vier onderscheiden leefgebieden.

Viewer met kaarten

De leefgebiedenkaarten zijn verwerkt in een digitale viewer. De kaarten geven – voor zover de beschikbare gegevens dat mogelijk maken – de ruimtelijke zwaartepunten aan van de soorten uit de betreffende groep. De soorten hebben een gelijke weging en uitgangspunt is te werken met een zogenaamde 'kwantielenbenadering'. Dat betekent dat binnen een bepaalde legenda-eenheid steeds hetzelfde percentage van de populatie wordt aangetroffen waarbij wordt begonnen met de hoogste dichtheden en successievelijk naar de laagste dichtheden wordt afgedaald.

Het doel van deze viewer is het bieden van een inhoudelijk kader voor het gebiedsproces tussen provincies en agrarische collectieven. De kaarten geven een indicatie van het aantal aanwezige vogelsoorten in de gebieden voor agrarisch natuurbeheer voor de vier agrarische leefgebieden op basis van het voorkomen van relevante soorten. De relevantie van soorten wordt bepaald op basis van de internationale verplichting die hierboven is toegelicht in het internationaal doelenkader. (Zie bijgevoegd document, soorten, belang ANLb per soort en indeling in de leefgebieden staan ook in het provinciaal afstemmingsdocument.)

De gebieden die in de viewer staan, geven een indicatie van de leefgebieden voor vogels. Dit is dus geen vaststaande begrenzing van gebieden, maar dient als leidraad/startpunt bij het gebiedsproces. Er zijn verschillende kaarten in de viewer.

Kaarten soortenrijkdom gebieden

Deze kaarten geven, per leefgebied, *de mate van voorkomen* aan op een continue schaal. Dit is zowel gedaan voor het 25% (q25) kwantiel (25% "beste" gebieden op basis van voorkomen) van de verspreiding en het 50% (q50) kwantiel (50% beste gebieden). Het areaal van het 25% kwantiel is logischerwijs veel kleiner dan het areaal van het 50% kwantiel. Alleen de vogelsoorten die van internationaal belang zijn en waarvoor agrarisch natuurbeheer van belang is voor het voortbestaan van de soort zijn aangeduid. De legenda geeft aan welke kleur bij welk aantal soorten hoort.

Aangezien veel soorten tijdens het broedseizoen en in de winter een zeer verschillende verspreiding hebben, zijn er verschillende kaarten voor het broedseizoen en de winter gemaakt.

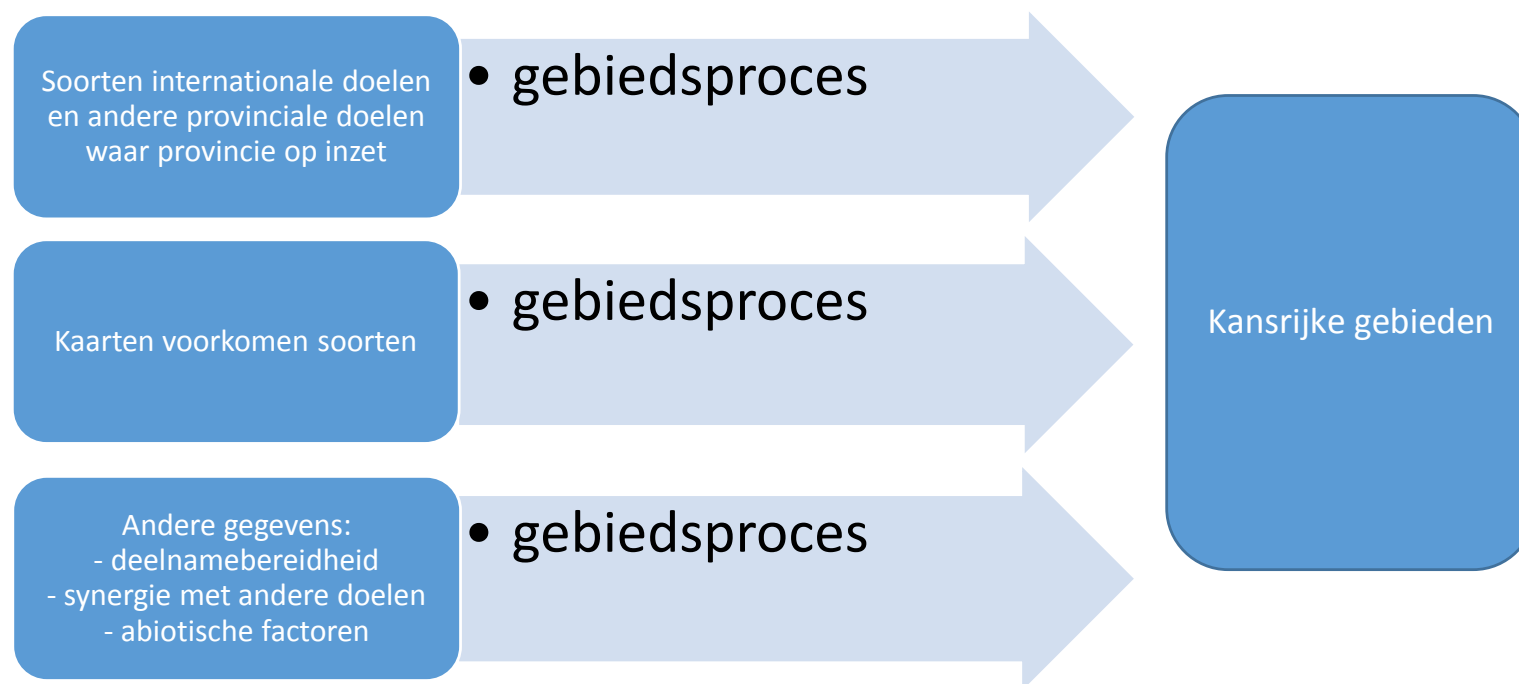
NB: alleen de indeling in leefgebieden met een score in de kolom "belang ANLb" van 2 of 3 is gebruikt (zie bijlage 1) De leefgebiedenindeling van soorten met een score van 1 komen niet in de kaarten voor.

Verspreidingskaarten niet-vogels

In de viewer is het voorkomen van vogelsoorten weergegeven. Voor het voorkomen van soorten uit andere soortengroepen (bijv. vleermuizen, zoogdieren, vissen) moeten andere bronnen geraadpleegd worden, bijvoorbeeld individuele verspreidingskaarten van die soorten. Het is niet mogelijk en zinvol alle soortgroepen in één kaartbeeld te combineren.

Positie van deze inhoudelijke uitgangspunten binnen het gebiedsproces

Om te komen tot een keuze van de meest kansrijke gebieden is de beschikbaarheid van relevante informatie essentieel. De kaarten in de viewer zijn belangrijke informatie om het gebiedsproces in te gaan. Naast deze informatie zijn er andere informatiebronnen/criteria van belang om te komen tot keuzes in gebieden. Andere criteria: bijv. bereidheid tot deelname agrariërs, abiotische omstandigheden, synergie met andere doelen, gebiedskennis etc.

Bijlage 1. Soortenlijst met soorten "belang ANLb" met score van 2 of 3

Soorten per leefgebiedstype en de mate van bijdrage van ANLB

	Open grasland	Open akkerland	Natte dooradering	Droge dooradering
3	Watersnip (brv) Gele kwikstaart (brv) Graspieper (brv) Grutto (brv) Kievit (brv) Roek (brv) Scholekster (brv) Slobeend (brv) Torenvalk (brv) Tureluur (brv) Veldleeuwerik (brv) Wulp (brv) Zomertaling (brv) Roek (nbrv)	Grauwe kiekendief (brv) Gele kwikstaart (brv) Grauwe gors (brv) Kerkuil (brv) Kievit (brv) Patrijs (brv) Ringmus (brv) Roek (brv) Scholekster (brv) Torenvalk (brv) Veldleeuwerik (brv) Geelgors (nbrv) Grauwe gors (nbrv) Hamster	Watersnip (brv) Kamsalamander Grote modderkruiper Bittervoorn Slobeend (brv) Tureluur (brv) Zomertaling (brv) Boomkikker Knoflookpad Rugstreeppad Groene glazenmaker	Kamsalamander Kerkuil (brv) Ortolaan (brv) Patrijs (brv) Ringmus (brv) Roek (brv) Steenuil (brv) Torenvalk (brv) Zomertortel (brv) Geelgors (nbrv) Boomkikker knoflookpad
2	Kempahaan (brv) Kwartelkoning (brv) Kleine zwaan (nbrv) Rotgans (nbrv) Noordse woelmuis Houtduif (brv) Kramsvogel (brv) Spreeuw (brv)	Kwartelkoning (brv) Kleine zwaan (nbrv) Engelse kwikstaart (brv) Houtduif (brv) Kneu (brv) Blauwe kiekendief (nbrv) Ruigpootbuizerd (nbrv) Veldleeuwerik (nbrv) Velduil (brv) Velduil (nbrv)	Zwarte stern (brv) Noordse woelmuis Geelbuikvuurpad Beekprik Gevlekte witsnuitlibel Grote vuurvliinder Zeggekorfslak Poelkikker Vroedmeesterpad	Grauwe klauwier (brv) Ingekorven vleermuis Vliegend hert Braamsluiper (brv) Gekraagde roodstaart (brv) Grote lijster (brv) Hop (brv) Houtduif (brv) Kneu (brv) Kramsvogel (brv) Ransuil (brv) Spotvogel (brv) Spreeuw (brv) Keep (nbrv) Grijszandvleermuis Tweekleurige vleermuis Hazelmuis Vroedmeesterpad Bunzing

Soorten per landschapsprofiel binnen de leefgebiedstypen

Open grasland	Open akkerland	Natte dooradering	Droge dooradering
<u>Open grasland, nat/vochtig kruidenrijk, geen opgaande structuren:</u>	<u>Open akkerland, geen opgaande structuren:</u>	<u>Water – plas/dras – kruidenrijk – grasland:</u>	<u>Struweel – kruidenrijke gras/akker(rand):</u>
Kemphaan (brv)	Grauwe kiekendief (brv)	Watersnip (brv)	Ortolaan (brv)
Watersnip (brv)	Gele kwikstaart (brv)	Slobeend (brv)	Patrijs (brv)
Grutto (brv)	Grauwe gors (brv), (nbrv)	Tureluur (brv)	Geelgors (nbrv)
Kievit (brv)	Kievit (brv)	Zomertaling (brv)	Kneu (brv)
Scholekster (brv)	Scholekster (brv)	Grote vuurvliinder	Grauwe klauwier (brv)
Slobeend (brv)	Veldleeuwerik (brv)	Noordse woelmuis	Braamsluiper (brv)
Tureluur (brv)	Hamster	Poelkikker	
Wulp (brv)	Kwartelkoning (brv)	Zeggekorfslak	<u>Boombepanting – kruidenrijke gras/akker(rand):</u>
Zomertaling (brv)	Velduil (brv)		Torenvalk (brv)
Noordse woelmuis	Engelse kwikstaart (brv)	<u>Water – plas/dras:</u>	Zomertortel (brv)
	Veldleeuwerik (nbrv)	Bittervoorn	Roek (brv)
<u>Open grasland, droog, kruidenrijk, geen opgaande structuren:</u>	<u>Open akkerland, fijnmazig doorsneden, met struweel:</u>	Grote modderkruiper	Gekraagde roodstaart (brv)
Gele kwikstaart (brv)		Groene glazenmaker	Grote lijster (brv)
Graspieper (brv)	Patrijs (brv)	Rugstreeppad	Houtduif (brv)
Veldleeuwerik (brv)	Geelgors (nbrv)	Zwarte stern (brv)	Kramsvogel (brv)
Kwartelkoning (brv)	Ringmus (brv)	Gevlekte witsnuitlibel	Ransuil (brv)
	Kneu (brv)	Beekprik	Spotvogel (brv)
<u>Open grasland, met beplanting:</u>		<u>Poel/water – kruidenrijke gras/akker(rand) – beplanting:</u>	Keep (nbrv)
Kramsvogel (brv)	<u>Open akkerland, met beplanting:</u>		Hazelmuis
Roek (brv), (nbrv)	Kerkuil (brv)	Kamsalamander	Vliegend hert
Spreeuw (brv)	Roek (brv)	Boomkikker	Bunzing
Torenvalk (brv)	Torenvalk (brv)	Knoflookpad	Grijze grootoorvleermuis
Houtduif (brv)	Houtduif (brv)	Vroedmeesterpad	Tweekleurige vleermuis
		Geelbuikvuurpad	
<u>Open grasland – met rustgebieden in omgeving:</u>	<u>Open akkerland, met rustgebieden in omgeving:</u>		<u>Boombepanting – poel/water – kruidenrijke gras/akker(rand):</u>
Kleine zwaan (nbrv)	Velduil (nbrv)		Kamsalamander
Rotgans (nbrv)	Blauwe kiekendief (nbrv)		Boomkikker
	Ruigpootbuizerd (nbrv)		knoflookpad
	Kleine zwaan (nbrv)		Vroedmeesterpad
			<u>Gebouw – boombepanting / struweel – kruidenrijke gras/akker(rand):</u>
			Kerkuil (brv)

			Ringmus (brv) Steenuil (brv) Hop (brv) Spreeuw (brv) Ingekorven vleermuis
--	--	--	---